

Quines són les reglamentacions?

Respecte a la cadena dels OGM s'estan elaborant acords internacionals, els detalls reglamentaris es discuteixen a nivell nacional.

Contractes de confiança

Per comprar la soja transgènica resistent a l'herbicida Roundup de l'empresa nord-americana Monsanto, els agricultors, que estan motivats, essencialment, per l'esperança d'obtenir millors rendiments, signen un contracte. Però el cost d'això no és menyspreable: ultra el preu de la llavor, l'agricultor ha de pagar 5 dòlars per sac de 25 kg en concepte de "taxa tecnològica". A més, ha d'autoritzar Monsanto a inspeccionar els seus camps de soja. Finalment, el contracte prohibeix a l'agricultor de cultivar altres varietats i d'utilitzar altres herbicides diferents de l'autoritzat per Monsanto.

Segons el Columbia Daily Tribune, el 1998 Monsanto va demanar 75.000 dòlars a un agricultor americà, amb contracte amb la firma, acusat d'haver conservat llavors d'una temporada a una altra. La política de control de Monsanto es basa en la delació, encoratjada pels anuncis publicats a la premsa per a donar una imatge de benefactora: els diners que es guanyen serveixen per a finançar beques d'estudi.

Llavors protegides. La convenció de la Unió per a la Certificació d'Obtencions Vegetals (UCOV), de 1961, més coneguda actualment en la forma revisada de 1978, defineix els certificats d'obtencions vegetals (COV) per les varietats que responen a certs criteris (novetat, homogeneïtat, estabilitat). Entre els 45 països que formen part de la UCOV, s'hi troben essencialment els països d'Europa, d'Amèrica i també Austràlia.

Els COV asseguren el monopoli de la comercialització durant un període determinat al creador d'una nova varietat, sota algunes condicions restrictives. Tot i així, aquest no pot demanar cap cànon a un tercer que faci servir la seva varietat protegida per a crear-ne una altra (reserva del creador). A més a més, un agricultor té dret a tornar a sembrar el seu camp amb una varietat protegida sense pagar cap cànon al creador (privilegi del pagès). Finalment, la convenció UCOV de 1998 preveu la prohibició de la doble protecció als països signataris: no es pot demanar una patent per a un nou producte que pot ser cobert per una COV.

La revisió de la convenció de 1991 reforça el dret del creador a flexibilitzar les seves restriccions. Molts PED encara no s'han adherit a la UCOV. Si volen fer-ho, ara hauran de conformar-se amb la versió de 1991.

Llavors patentades. L'accés a les llavors pot estar regulat també per patents —sotmeses a una regulació nacional i internacional— que permeten una utilització restrictiva dels materials protegits. En aquest cas, els agricultors obtenen les llavors davant l'organisme depositari de la patent per mitjà d'un contracte bilateral les clàusules del qual són definides de manera estricta. El contracte "Roundup Ready 1996" de la firma Monsanto sobre la soja genèticament modificada va ser un dels primers a definir-se. Ha estat molt criticat: amenaça potencial per al medi ambient i, sobretot, atemptat al dret fonamental dels pagesos a conservar i intercanviar les llavors tretes de la seva collita.

El control de l'accés a les llavors genèticament modificades pels seus creadors va arribar al seu paroxisme el 1998, amb l'enllestiment d'una tecnologia genètica destinada a tornar estèrils les llavors sortides de plantes genèticament modificades: "Terminator" > fitxa 3.

Convenció UCOV revisada

La convenció de la Unió per la Certificació d'Obtencions Vegetals (UCOV) fou revisada el 1991.

❶ Fi del privilegi del pagès? Cada estat és lliure de reconèixer o no el dret dels agricultors a tornar a sembrar els seus camps amb una varietat protegida. Ara bé, en molts països en via de desenvolupament, sobretot d'Àfrica, la selecció de varietats i la distribució de llavors la fan les comunitats tradicionals més que no pas el sector privat. Per bé que la revisió de la UCOV dóna més llibertat als estats, suposa una amenaça per a la selecció local, és a dir, per a la seguretat alimentària d'aquells països.

❷ El certificat d'obtenció vegetal (COV) s'assembla a la patent: qui l'obtingui no podrà comercialitzar una varietat "essencialment derivada" d'una altra, sense l'autorització del creador de la primera varietat. Per bé que la COV no protegeix una invenció, reforça el poder dels industrials.

❸ COV i patent són acumulables.

Les llavors són protegides per patents o per certificats d'obtenció vegetal. Aquí, trasplantament d'arròs a Corea.

Més precaució a Europa?

La directiva europea 90/220 va ser adoptada quan els OGM estaven només a les beceroles. Davant els riscos potencials i l'augment de les reivindicacions dels moviments ciutadans, els estats membres havien adoptat el juny de 1999 una moratòria que suspenia les autoritzacions de cultius d'OGM fins que hi hagués una nova reglamentació. L'abril de 2000, el Parlament Europeu va adoptar un nou text que autoritzava el cultiu d'OGM amb les precaucions reforçades en funció dels riscos per al medi ambient. La nova directiva instaura un sistema de biovigilància que limita a deu anys la durada de les autoritzacions, i que imposa l'etiquetatge en totes les fases de la comercialització.

Els que s'oposen als OGM (Partit Socialista Europeu i Verds) se senten enganyats pel rebuig d'una esmena que imposava a les firmes productores d'OGM, i no als agricultors, l'obligació d'assumir la responsabilitat civil de qualsevol dany causat a la salut o al medi ambient. També lamenten la prolongació fins al 2005 de l'autorització d'OGM que porten un gen de resistència als antibiòtics > *ficha 1.a*. Abans d'aplicar-se, la nova directiva ha d'ésser avalada pel Comitè de Conciliació que reuneix representants del Parlament Europeu i del Consell de Ministres.

PARLAMENT EUROPEU

Com passen les fronteres les llavors? La comercialització de llavors transgèniques està sotmesa a la reglamentació internacional definida per a tots els organismes vius modificats (OVM): Protocol de Bioseguretat adoptat a Montreal el gener del 2000 dins el marc de la Convenció sobre la Diversitat Biològica > *fitxa 3*. Els punts centrals del Protocol de Bioseguretat afecten els moviments transfronterers d'OVM.

► El principi de precaució reconeix la legitimitat d'una prohibició d'importació de llavors transgèniques en situació d'incertesa científica, però condiona les mesures adoptades a una avaluació dels riscos.

► Els procediments de consentiment prèviament informat exigeixen que la part importadora sigui informada i doni o no el seu consentiment abans del primer transport de mercaderies.

► El rastreig –procés que permet trobar l'origen d'un producte i fer-ne el seguiment al llarg de tota la seva vida (producció, transformació, comercialització)– i l'etiquetatge no estan totalment reglamentats per a tots els OVM. Mentre que les llavors o les plantes destinades a ser disseminades han d'estar ben precisament identificades, els carregaments de matèries primeres per a l'alimentació humana i animal no reben el mateix tracte.

► L'articulació del Protocol de Bioseguretat amb les regles del comerç internacional no està clara: la prohibició d'importacions d'OVM en nom del principi de precaució es pot percebre com a una barrera comercial no tarifària, contrària a les regles de l'Organització Mundial del Comerç (OMC) > *fitxa 5*.

El maig del 2000, 67 països van signar el Protocol, el qual ha d'entrar en vigor 90 dies després que el cinquantè país l'hagi ratificat, la qual cosa s'esdevindrà aproximadament el 2002.

Posta al mercat sobre el territori nacional. Les autoritzacions de creació, d'experimentació i de comercialització d'OGM no poden atorgar-se sense una opinió favorable de les comissions encarregades d'avaluar-ne els riscos, OGM per OGM > *fitxa 2*.

Tant si són internacionals com nacionals, els procediments d'autorització no regulen el problema excessivament complex de la responsabilitat civil i administrativa dels actors davant la disseminació voluntària o involuntària d'OGM al medi ambient.

Uni Europea: l'aplicació de precaució. A la Unió Europea (UE), la directiva 90/220, renegociada el 2000, té com a objectiu harmonitzar els procediments d'avaluació i autorització de disseminació d'OGM per a protegir el medi ambient i la salut pública. A cada estat membre, una o diverses comissions encarregades d'avaluar els riscos associats als OGM, concedeixen l'autorització d'entrada d'un OGM al seu territori i determinen les condicions de manipulació en laboratori i les condicions

L'abril del 2000 el Parlament Europeu va adoptar el text d'una llei que autoritza el cultiu d'OGM amb unes precaucions reforçades.

cal retenir...

Tres nivells reglamentaris.

- 1 Els acords internacionals que tracten de la certificació de llavors: UCOV; de la circulació d'organismes vius modificats (OVM): Protocol de Bioseguretat; i de la composició i l'etiquetatge d'aliments que contenen OGM: Codex alimentari.
- 2 Les legislacions nacionals que reglamenten a priori (països de la UE) o que controlen a posteriori (Estats Units) la comercialització d'OGM.
- 3 Regles privades que administren l'accés a les llavors protegides per patents o que participen en la constitució de cadenes "sense OGM".

L'afer de la colza: qui en té la culpa?

“L'afer de la colza” va esclatar el 17 de maig de 2000, quan la premsa europea va revelar que s'havien sembrat, sense que ningú no ho sabés, llavors de colza genèticament modificada comercialitzada per Advanta Seeds a Gran Bretanya (4.500 ha), França (600 ha), Alemanya (400 ha) i Luxemburg (35 ha) degut a un error del distribuïdor. Els riscos de disseminació natural de la colza genèticament modificada són reals > [fitxa 2](#). A més, aquesta és la raó per la qual aquest producte està prohibit a França. Advanta, que no comercialitza soja transgènica, pensa que les seves llavors van ser fecundades en cultiu a Canadà per colzes que provenien de camps transgènics veïns. Després de les proves realitzades per Advanta, les llavors varen ser retirades de la comercialització i els governs afectats foren avisats.

La presència d'OGM, estimada en menys d'1% dels lots i considerada de manera unànime com a inofensiva, va aixecar, tanmateix, diverses discussions: la informació al públic va arribar molt tard, els governs europeus no van trobar cap mesura conjunta relativa a una arrencada eventual, no es va fer responsable de la “contaminació” a ningú.

d'experimentació en medi natural. Les opinions de les instàncies nacionals es transmeten a la Comissió Europea, que consulta tots els estats membres i sotmet els dossiers als comitès científics europeus > [fitxa 2.a](#). Luxemburg i Àustria són els dos països més intransigents de la UE: ells dos han bloquejat el cultiu d'OGM al seu territori. “L'afer de la colza” ha posat de manifest la manca d'harmonització de decisions entre els estats membres amb relació als problemes no resolts per la Comissió Europea: els suecs i els francesos han decidit fer arrencar els camps contaminats, mentre que a Alemanya, Gran Bretanya i Luxemburg no es considera necessària una mesura com aquesta.

Estats Units: control a posteriori. El marc reglamentari nord-americà, basat en una lògica de control a posteriori, no permet de segregar les collites OGM i les collites convencionals. El Servei d'Inspecció Sanitària d'Animals i Plantes regula els intercanvis entre estats, la importació i els assaigs en cultiu de plantes transgèniques amb la finalitat de garantir-ne la innocuïtat per al medi ambient. L'Agència de Protecció del Medi Ambient (EPA) intervé en l'aprovació de plantes transgèniques resistents a les malalties i als insectes, que s'assimilen als pesticides.

Austràlia: creació d'una instància independent. A Austràlia, un projecte de llei global, “Gene Technology Bill 2000”, presentat al parlament l'abril de 2000, preveu la creació d'una autoritat independent que emmarqui el desenvolupament, la producció i la utilització d'OVM. Aquesta autoritat informarà directament els parlamentaris i serà l'única responsable de les seves decisions. Aquest projecte de llei estipula, a més, que les autoritzacions per treballar amb OVM només seran concedides quan les directives ètiques nacionals siguin respectades.

Una qüestió no resolta: la responsabilitat. És difícil definir les responsabilitats amb relació als riscos lligats a la utilització i a la comercialització dels OGM: el problema és nou, els interessos de les parts que han de beneficiar-se'n són molt diversos i ni la intensitat ni la freqüència dels danys són previsibles. El sistema jurídic actual es troba dividit entre la necessitat de la protecció individual i l'interès general de la societat: com pot la responsabilitat civil garantir la reparació de danys causats a interessos col·lectius, com ara la protecció del medi ambient i la seguretat dels aliments?

Perquè un individu estigui jurídicament obligat a reparar el dany que hagi causat, la legislació sobre la responsabilitat civil exigeix la prova d'un lligam entre la causa real del sinistre i les conseqüències nocives. En cas de danys potencials lligats als OGM, la causalitat i la imputabilitat no són pas evidents: llavors, qui hauria d'ésser designat responsable?: les empreses que produeixen i que comercialitzen els OGM?; els estats d'on provenen aquests OGM?; els agricultors que els cultiven?; el conjunt de parts que intervenen en el procés?

En el cas de “l'afer de la colza” i la disseminació de llavors genèticament modificades als camps europeus, la qüestió de la responsabilitat no ha estat resolta. Per al ministre francès d'Agricultura, el principi “qui contamina paga” hauria d'imposar-se aquí i Advanta hauria de fer-se càrrec de la indemnització dels agricultors afectats per l'arrencada de plantes. El reglament europeu del 8 de juny del 2000 anuncia que aquests agricultors conservaran les seves primes. Aquesta derogació reflecteix la voluntat de la Comissió Europea de no fer assumir les conseqüències financeres d'aquesta situació als agricultors. Advanta no s'ha fet responsable de la presència de les llavors contaminades a Europa.

El llibre blanc dels europeus

Al seu llibre blanc, la Comissió Europea proposa un règim de responsabilitat ambiental a nivell comunitari. En aquest sentit, es defineix la responsabilitat com a l'instrument pel qual aquell que ocasiona un atemptat al medi ambient (el contaminador) ha de pagar per tal de posar remei als danys que ha causat: és el principi “qui contamina paga”. Aquest sistema hauria d'incitar les empreses a adoptar una política preventiva davant els riscos ambientals > [fitxa 2](#).

El sistema comunitari no serà retroactiu; cobrirà els danys ambientals i els atemptats contra la salut de les persones i contra la propietat; la responsabilitat es centrarà en qui explota l'activitat que origina els danys; hi haurà l'obligació d'afectar la compensació pagada pel contaminador a restaurar el medi ambient; el sistema serà harmonitzat amb les convencions internacionals existents.

Amb o sense OGM: qui paga les etiquetes?

En cas d'autorització de comercialització dels OGM, el rastreig tindrà un cost que correspon al de la col·locació d'una línia "OGM" o "sense OGM". Qui ha de suportar aquests costos?

Les reglamentacions a favor d'un etiquetatge obligatori dels aliments que puguin contenir OGM –directiva europea 258/97– s'orienten cap a un repartiment dels costos entre les parts favorables als OGM.

El maig de 1999, es va crear un consorci de distribuïdors europeus a iniciativa de Sainsbury i Marks & Spencer per a instaurar una línia de subministrament "sense OGM", referida sobretot a la soja brasilera > fitxa 4.a.

Pels distribuïdors, la menció "sense OGM" és la que respon millor a l'interès d'una certa categoria de consumidors ja que així es permet d'escollir amb total coneixement de causa i es fa recaure el cost d'aquesta informació únicament sobre aquells que estan disposats

Quin control hi ha dels productes alimentaris? Els productes que contenen OGM i que estan destinats a l'alimentació humana estan sotmesos a les normes internacionals (Codex alimentarius) i nacionals de seguretat dels aliments. L'avaluació de riscos per part de les instàncies apropiades constitueix sempre la primera etapa de qualsevol autorització. L'etiquetatge dels productes fets a base d'OGM no és obligatori a tots els països. La justificació de l'etiquetatge pot provenir bé d'un objectiu de protecció en matèria de seguretat i higiene dels aliments bé d'un objectiu d'informació als consumidors. Aquests dos objectius no necessiten els mateixos procediments de control. En el primer cas, la idea que la salut és un bé públic legitima una reglamentació per part dels poders públics. En el segon cas, encara que pugui existir una reglamentació pública, els professionals disposen de marcadors propis.

L'etiquetatge dels aliments: a favor o en contra? Als Estats Units, els aliments que contenen OGM són assimilables als tradicionals. L'Administració d'Aliments i Medicaments, que regula els additius i els nous aliments, s'ha pronunciat en contra de la identificació obligatòria dels productes fets a base d'OGM. Hi ha en curs un projecte d'etiquetatge voluntari, que respon a la necessitat d'informació dels consumidors.

El principi d'etiquetatge dels OGM, rebutjat durant molt de temps per Canadà, va ser acceptat per les parts de la cadena agroalimentària el juny de 2000. El Consell de Distribució Alimentària canadenc segueix treballant en el desenvolupament d'estàndards nacionals d'etiquetatge voluntari.

Dins la Unió Europea, el Reglament 97/35 obliga a etiquetar els productes que contenen més d'un 1 % d'OGM a tots els estats membres. El Reglament 258/97, relatiu als nous aliments i ingredients alimentaris, preveu un procediment d'avaluació de la seguretat alimentària. Si l'equivalència en substància d'un aliment que conté OGM no és demostrada pel seu productor, el producte seguirà el mateix procediment que el de la comercialització dels OGM > fitxa 4.b.

Japó, primer importador de productes alimentaris, ha decretat que l'etiquetatge dels aliments fets a base de cereals genèticament modificats sigui efectiu des d'abril de 2001. Aquesta decisió podria tenir conseqüències importants pel que fa a les relacions comercials americano-japoneses ja que el 86 % de la soja i el 96 % del blat de moro importats per Japó el 1999 provenien dels Estats Units.

El Consell dels Estàndards Alimentaris d'Austràlia i Nova Zelanda va aprovar l'agost de 1999 l'etiquetatge dels aliments genèticament modificats i dels productes que contenen ingredients OGM.

Sembla que el Ministeri d'Agricultura i Salut sud-africà també s'orienta cap a l'etiquetatge obligatori, igual que Corea del sud, Brasil i

Les normes alimentàries internacionals

La comissió del Codex alimentarius, òrgan internacional comú a l'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO) i a l'Organització Mundial de la Salut (OMS), defineix les normes en matèria d'etiquetatge dels productes, de composició, d'additius i d'higiene, de residus de pesticides, de medicaments veterinaris, etc. Tot i que no són obligatòries, aquestes normes sovint serveixen de referència mínima a les autoritats nacionals. El seu abast ha crescut considerablement després de 1994 pel fet que han servit de referència als conflictes comercials tractats a l'OMC > fitxa 5.

Les normes del Codex sobre l'etiquetatge dels aliments fets a partir d'OGM haurien de veure la llum el 2003.

Afer Taco Bell: errades en la reglamentació?

El setembre del 2000, algunes ONG americanes varen posar en evidència la presència de blat de moro genèticament modificat Starlink d'Aventis –autoritzat només per a l'alimentació animal– dins els taco shells produïts per Kraft i destinats al consum humà. Inmediatament després d'aquesta descoberta, l'Administració d'Aliments i Medicaments va admetre que no tenia cap programa de rastreig sistemàtic d'OGM als aliments. Kraft va denunciar que els agricultors poguessin cultivar blat de moro inadequat per al consum humà. Aventis va donar suport a la posició de Kraft i va parar provisionalment la venda de Starlink durant la campanya del 2001.

Marc reglamentari en construcció

Els països troben tots al mateix estadi d'aplicació dels estàndards internacionals ni de creació d'un marc reglamentari nacional amb relació als OGM: els països del primer grup són els menys avançats > fitxa 4.c. Als límits del marc científic i als límits tècnics del rastreig cal establir límits reglamentaris lligats a la incertesa de les conseqüències de la disseminació d'OGM. Ara per ara, les qüestions de responsabilitat i indemnització queden en suspens i el principi de precaució ha estat el nucli d'un tema central.

